SERIEKONST...

Serier från Sibirien av Gunnar Krantz. Digital utgåva 2020. Gunnar Krantz/Seriekonst 2020. ISBN 978-91-985025-1-0

Serier från Sibirien...

Sibirien kallas ett del av stadsdelen Vasastan i Stockholm. Namnet var från början ett öknamn och uppstod då området bebyggdes med enkla hyreskaserner i slutet av 1800-talet. Att tvingas flytta dit ansågs av många som en ren förvisning.

Sibirien beskrivs vanligen som avgränsat av Sveavägen, Birger Jarlsgatan och Odengatan. Vanadislunden ligger där och gatorna som korsar heter Surbrunnsgatan, Roslagsgatan, Frejgatan, Ingmarsgatan, Tulegatan och Döbelnsgatan.

I mitten av 80-talet hyrde jag och konstnären Thomas Henriksson, en lokal i gatuplanet på Birger Jarlsgatan 123 i Sibiriens norra spets. Vi hade köpt en boktryckpress och behövde någonstans att ställa den. Hyran var bara några hundralappar i månaden, närmsta grannar var en däckfirma och en porrbutik. Två hus söderut bodde Horst Schröder, serieexpert och redaktör på *Bild & Bubbla*, grundare av serieförlaget *Medusa*, seriekrönikör under rubriken ”serieprofessorn” i *Aftonbladet* och manusförfattare till serien om *Tändsticksgubben och Gummitjejen*, som tecknades av Mikael Grahn.

Mikael bodde också i Sibirien, i en liten etta med kokvrå på Roslagsgatan 9. Han tecknade serier på dagarna och jobbade som spärrvakt i tunnelbanan på nätterna. För att minimera kostnaderna flyttade han till en ännu mindre lägenhet, några kvarter norrut och jag fick ta över ettan. Vid det laget jobbade även jag åt Horst, som grafisk formgivare, bokhållare och ganska snart som redaktör. Horst verksamheter expanderade snabbt, med seriebutiken *Metropolis* på Roslagsgatan 40 och *Epix* redaktion på Frejgatan 19, allt inom behagligt gångavstånd. Under drygt ett och ett halvt år var Sibirien min hela värld och på många sätt också mitt universitet.

Birger Jarlsgatan

Titta...

Där kommer Horst!

Hallå grabbar... Vad gör ni här i mina kvarter?

Vi har köpt en tryck-press... Så vi hyr en lokal här...

Jasså... Ska ni trycka era egna fanzin?

Nä... konst... Affischer och sånt...

Artist books!

Ha ha... Det låter som en riktig förlustaffär!

Men...

Ni kan få ett jobb av mej! Jag behöver brevpapper och kuvert till mitt nya förlag!

Roslagsgatan

Här är omslaget till första numret!

Fan va kasst!

Ja... Jag sa det till honom... Han blev rätt sur!

Gör nåt bättre själv då, sa han...

epix

så jag har gjort ett förslag på en ny logga!

Den är ju skit-fräck!

Eller hur!

Jag kan ta med den till byrån i morgon och fixa till den...

Göra några snygga reprokopior..

Va schysst!

Den här är ju fan så mycket bättre!

EPIX

Birger Jarlsgatan

Vi måste sälja tretusen för att gå runt!

Tretusen... Det går aldrig!

Hur många är det som prenumererar på Bild & Bubbla?

ungefär sjuhundra...

Men dom gillar ju bara Kalle Anka!

Kan inte du och din kompis göra ett flygblad?

Jo... Men du måste annonsera också!

Gör nåt i Tunnelbanan! Om folk ser nåt där, så är det stort på riktigt och då köper dom!

Tunnelbanan... Är du galen? Vet du vad det kostar?

Roslagsgatan

Han har ändrat sej! Vi ska göra en affisch till tunnelbanan...

Oj! Han kostar på!

Hans medfinansiärer har backat ur...

Så nu är han övertygad om att gå i konkurs efter tre nummer!

Birger Jarlsgatan

Bra! Men vi behöver en baksida också... Och en annons för nästa nummer...

Och annonser inne i tidningen för Medusa och Metropolis... Två helsidor!

Roslagsgatan

Va håller du nu på med?

Mer grafiskt arbete till Horsts tidning...

Ännu mer?

Birger Jarlsgatan
Gunnar! Vad bra att jag fick tag på dej!

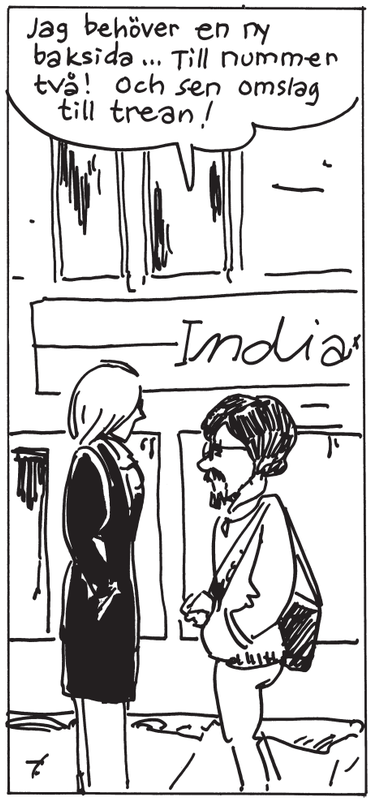
Jag behöver en ny baksida... Till nummer två! Och sen omslag till trean!
India

Det ska vara crepax på det!
Och sen fler annonser!
Medusa och Metropolis!

Roslagsgatan
Thomas har slutat sin praktik på reklambyrån...
Hur gör jag nu med repron?

SKRÄDDARE
KOPIA
1:50

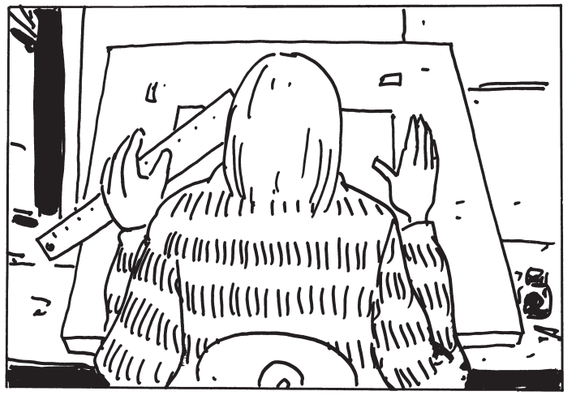

Birger Jarlsgatan
Tryckeriet fick moraliska uppstötningar där dom fick materialet till ettan...
Så nu har jag hittat ett annat tryckeri!

Mycket dyrare förstås!
Så jag har letat vidare och hittat ett billigare!

Det ligger i Finland. Det är väldigt mycket billigare... Därför har jag börjat planera en till tidning som ska va i svart-vitt!

Så vi behöver en ny logga och mer reklam! Helsidor i Epix...

Första numret ska ut i November!

Göran är redaktör för ettan, men sen får du ta över! Göran hinner inte med två tidningar!

Du ska inte göra så mycket... Bara redigera textsidorna och korrläsa sättningarna och göra layout... kolla så att allt är i rätt ordning... Ja och översätta några serier också förstås! Och posta och se till att det är framme på tryckeriet i tid... Ja och så fler annonser förstås!

Stadsgården

Tryckeriet missade returkoden på omslaget, så vi måste stämpla dit den själva... För hand... Annars tar dom inte emot den på presam!

Hur många tidningar?

Tjugo-tusen!

Herrejävlar!

Det är pallarna där borta!

Den ser fin ut!

snyggt omslag!

Ja... Jättebra!

Vi får låna prismärkare... Ställ in koden och stämpla på!

Jag bjuder på pizza sen!

Birger Jarlsgatan

Skräddarens kopiator är för kass... Vi måste leasa en egen!

Är du galen? Vet du vad det kostar?

Men den kan kopiera på plast också... Vi slipper reprokostnaden på textfilmerna!

I så fall... Men jag vill inte veta av några konstprojekt!

Roslagsgatan

Det ser fint ut! Kopiatorn funkar bra!

Men vad är det du håller på med?

Ett album!

Hm...

Vi tar den... Du får göra ett omslag bara!

Birger Jarlsgatan

Jag har fått returerna på ettan!

Det är helt otroligt...

Vi har sålt långt över break-even!

Mer än tiotusen ex...

Jösses!

Risken är att vi får skatta bort hela vinsten...

Vi måste skaffa utgifter snabbt!

Jag har snackat med Bokomotiv... Dom ska lämna sina lokaler på Frejgatan!

Så har vi beställt datorer... Macintosh! Och en reprokamera!

Vi ska anställa mer folk också!

Frejgatan

Här kan kopiatorn stå...

och den här städskrubben blir ett bra mörkrum!

Och här har vi lager för alla album och baknummer!

Laserskrivare!

Inga fler turer till sätteriet!

Vi ska bli ett riktigt förlag nu!

Grafiken i Epix...

För dagens grafiska formgivare är den digitala tekniken så självklar att det kan vara svårt att ens föreställa sig de metoder och material som användes långt in på 80-talet. Innan datorerna tog över var grafisk design ett verkligt hantverk, i den meningen att i stort sett allt gjordes för hand.

Texten skrevs på skrivmaskin, lämnades iväg till ett sätteri med handskrivna instruktioner om typsnitt, grad, kägel och linjebredd. I retur kom långa korrektur, som vandrade fram och tillbaka mellan redaktion och sätteri, innan den slutgiltiga texten printades på ljuskänsligt papper. Textremsorna skars ned med skalpell och klistrades fast på montagepapper med smält vax från en vaxmaskin eller Fastix gummilim. Det gällde att inte skära fel!

Rubriker framställdes med gnuggbokstäver från *Letraset* eller *Mecanorma*, linjer drogs med linjetejp och bilder förstorades eller förminskades i en reprokamera, stor som ett kylskåp och beroende av absolut mörker. Denna hamnade förstås i de minsta och mest oventilerade utrymmet med fritt spelrum för hettan från bågljuslamporna och ångorna från framkallningsvätskorna.

Att färgseparera kostade en förmögenhet. För att hålla kostnaderna nere gjordes färgseparationerna ofta för hand med skärfilm och raster på överläggspapper eller plast. Några provtryck var inte att tänka på. Resultatet kom med den färdiga tidningen. Det fick bli som det blev. Det var bara att acceptera och dra lärdom inför nästa gång.

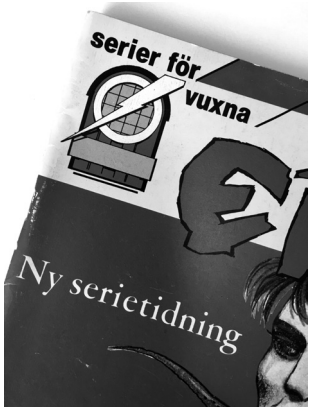

Omslaget till Epix nr 1, 1984. Gunnar Krantz och Thomas Henriksson. Bild: Enki Bilal.

Grafiskt arbete i Epix Årgång 1...

Nr 1 1984
Omslag: Formgivet av Gunnar Krantz (logotyp) och Thomas Henriksson (radioapparat med blixt). Texten framställd med gnuggbokstäver. Det gula fältet bakom logotypen togs fram för att kunna att täcka över befintliga logotyper från andra omslag.

Sid 41, annons för *Medusa*. Montage. Reproförstoring av teckning ur albumet *Elektriska Zerier,* fotosatt text, gnuggbokstäver, färgomslagen framställda från förminskade reprokopior från omslagsfilmer.

Sid 82, annons *Metropolis*. Airbrushmålning, tusch och täckvitt. Fotosatt text.

Omslagets baksida: Linjeteckning och gnuggbokstäver. Omslagsbilden framställd från förminskade reprokopior av omslagsfilmerna till nr 2. 4-färg.

Nr 2 1984
Sid 37, annons för *Medusa*. Collage av teckningar, gnuggbokstäver och fotosatt text. Manuell 4-färgsseparation på överlägg.

Sid 57, annonser för *Medusa* och *Epix*: Montage. Reprokopior av omslag, gnuggbokstäver.

Annons för seriebutiken Metropolis i Epix nr 1 1984. Kolteckning och handtypograferat boktryck.

Sid 82, annons *Metropolis*: Airbrushmålning (repris från nr 1).

Omslagets baksida: Tuschlavering, som färglagts med handseparerad 4-färg på överlägg.

Nr 3 1984
Omslaget: Det nya mindre formatet och den valda bilden föranledde en annat format på logotypen. Denna återgick till sin ursprungliga form i följande nummer.

Sid 37, annons *Metropolis*. Kolteckning och handtypograferat boktryck.

Sid 50, annonser prenumeration och *Fritz The Cat*. Handtypograferat boktryck och skrivmaskin. handtextad typografi.

Sid 63, annons *Medusa*. Montage. Reprokopior av omslag, gnuggbokstäver, handtextad typografi.

Sid 74, annons *Medusa*. Montage. Reprokopia av omslag, handtextad typografi, raster, skrivmaskin.

Omslagets baksida: Akrylmålning, handtypograferat boktryck.

Nr 4 1984
Sid 30, annons *Medusa*. Montage med logotyper och fotosatt text.

Sid 37, annonser *Metropolis* och prenumereration. Handseparerad 4-färg framställd med hjälp av kopiator med zoom-funktion, gnuggbokstäver.

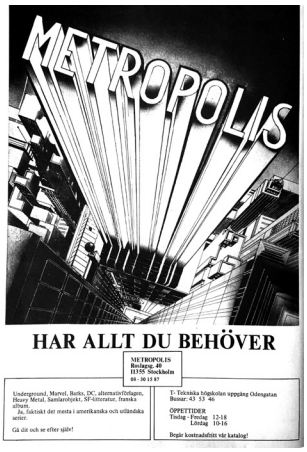

Annons för seriebutiken Metropolis i Epix nr 1, 1984. Airbrushmålning. Fotosatt text.

Sid 68, annons *Medusa*. Montage av reprokopior av omslag och gnuggbokstäver.

Omslagets baksida: Färglagd teckning av Gotlib. Bilden har överförts på overheadplast i kopiator och sedan färglagts separat på akvarellpapper. Förstorad skrivmaskinstext och gnuggbokstäver.

Nr 5 1984
Sid 12, annons för *Medusa*. Montage av reprokopior handseparerad 3-färg (svart, magenta, gul).

Sid 29, annonser *Metropolis* och prenumeration. Montage av fotosatt text, kolteckning, gnuggbokstäver.

Omslagets baksida: Akrylmålning.

Nr 6 1984
Sid 15 annons för *Pox*. Montage med handseparerad 4-färg på överlägg.

Sid 27, annons för *Medusa*. Montage.

Sid 65, annons för *Medusa*. Montage.

Omslagets baksida: Collage, akrylmålning.

Nr 7 1984
Sid 13, annons för *Epix* och *Pox*. Montage med manuell 4-färgsseparation.

Baksidesannons för nästa nummer, Epix nr. 8, 1984. Collage av försändelser som kommit till redaktionen, vykort och gummistämplar

Sid 59, annons för *Metropolis*. Montage. Annonsen från nr 3, färglagd med gult och magenta.

Baksida: Akrylmålning

Nr 8 1984
Sid 14, annons för *Pox*. Boktryck och fotostatkopia.

Sid 43, annons prenumeration: Montage med manuell 4-färgsseparation.

Sid 72, annons baknummer: Montage med manuell färgseparation, gul. Fotostatkopia.

Baksida: Collage, gummistämplar.

Baksidesannons för nästa nummer, Epix nr. 5, 1984. Akrylmålning och tusch.

Brevpapper...

Vi tryckte förslag till brevpapper och kuvert åt *RSR-Epix* i vad vi då tyckte var en modern, fräck och konstnärlig design. Fem olika färger, en kliché från en bilannons vi hittat och den nya *Epix*-loggan på Sweden Bond-papper. Förslaget föll dock inte i god jord. Det såg för mycket ut som en bilannons.

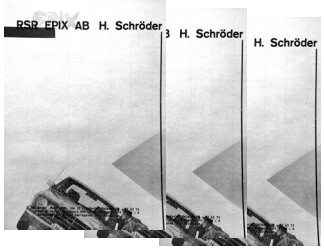

© Gunnar Krantz/Seriekonst 2020.